

EU AI Act u praksi

Vodič za kompanije

Tamara Zavišić
Zavišić Konsalting

Oktober 2026

zavistic.com

Namena i način korišćenja vodiča

Vodič je namenjen rukovodstvu, pravnim službama, timovima za usklađenost, informacionim tehnologijama i nabavci, kao i stručnjacima uključenim u razvoj i primenu veštačke inteligencije. Predstavlja postupak procene primenljivosti EU AI Acta, utvrđivanja obaveza i organizovanja njihovog sprovođenja u poslovnom okruženju.

Polazno pitanje nije samo da li kompanija koristi AI, već za koju svrhu, u kojoj ulozi i sa kakvim uticajem na ljude. Isti alat može služiti za pripremu dopisa ili za izbor kandidata za posao. Različita namena može dovesti do različitih obaveza, iako tehnologija ostaje ista.

Rezultati procene i primene vodiča

Rezultat procene za pojedinačni sistem obuhvata opis namene, obrazloženje primenljivosti uredbe, ulogu organizacije, regulatornu klasifikaciju i pregled relevantnih obaveza i rokova. Odluka o razvoju ili upotrebi zasniva se na dokumentovanim činjenicama, uz jasno određene odgovornosti i uslove ponovnog razmatranja.

Pravna obaveza. Pravne obaveze predstavljene su uz upućivanje na relevantne odredbe uredbe. Njihov obim zavisi od uloge organizacije, karakteristika sistema, okolnosti upotrebe i prelaznih pravila. Za pravno tumačenje merodavan je celovit tekst propisa.

Preporučena praksa. Pitanja za nabavku, interni obrasci i plan aktivnosti za prvih 90 dana predstavljaju preporuke za organizaciju procesa. Njihova primena prilagođava se potrebama organizacije i ne podrazumeva da je svaka predložena mera zasebna zakonska obaveza.

Primer. Poslovni primeri ilustruju primenu pravila na izričito navedene činjenice. Pravni zaključci odnose se na opisane okolnosti i zahtevaju ponovno razmatranje kada se te okolnosti promene.

Verzija i datum provere

Verzija 1.2 • 16. oktobar 2026. Pravni pregled zasniva se na prikazu konsolidovanog AI Acta od 27. jula 2026. na portalu Evropske komisije, uključujući izmene Digital Omnibus on AI. Rokovi na strani 19 odražavaju taj tekst, a ne prvobitni raspored iz 2024. godine. Donošenje konkretne odluke zahteva proveru naknadnih izmena i primenljivih nacionalnih pravila.

AI označava veštačku inteligenciju. EU AI Act je uredba Evropske unije o veštačkoj inteligenciji. GPAI označava AI opšte namene; model opšte namene može služiti različitim zadacima i biti ugrađen u više aplikacija. Srpski termini su radni prevodi: „pružalac” označava provider, a „subjekt koji koristi sistem” deployer. Vodič ne zamenjuje pravnu analizu konkretnog slučaja.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 3](#) · [član 111](#) · [član 113](#)

Pregled sadržaja

Celina	Strane
01 Namena i način korišćenja vodiča	2–3
02 Primenljivost i procena obuhvata	4–5
03 Uloge i promena odgovornosti	6
04 Klasifikacija i zapis procene	7–9
05 Obaveze: sistemi, upotreba i GPAI	10–13
06 Nabavka i interna provera	14–15
07 Organizacija rada i plan 30/60/90	16–17
08 Drugi propisi, standardi i okviri	18
09 Rokovi, nadzor i sankcije	19–20
10 Četiri poslovna primera	21–24
11 Kontrolna lista, radni obrazac i izvori	25–27

Procena postojećeg sistema

Procena postojećeg sistema započinje utvrđivanjem njegove stvarne namene i uloge organizacije (strane 4–6). Sledi regulatorna klasifikacija i analiza obaveza (strane 7–13). Pitanja za dobavljača na strani 14 namenjena su pribavljanju podataka i dokumentacije potrebnih za pouzdan zaključak.

Razvoj i nabavka novog sistema

Procenu regulatornih zahteva potrebno je uključiti u početne faze planiranja, pre ugovaranja i razvoja. Obrazac na strani 9, plan na strani 17 i kontrolna lista na strani 25 podržavaju ovaj postupak. Ulogu pružaoca sistema treba utvrditi dovoljno rano da se odgovornosti odraze u specifikacijama, ugovorima i dokumentaciji.

Prateći Rečnik AI regulative i upravljanja sadrži objašnjenja pojedinačnih termina. Ovaj vodič obrađuje njihovu primenu u proceni regulatornih zahteva i poslovnom odlučivanju.

Predmet i teritorijalni obuhvat

Utvrđivanje karakteristika sistema

AI sistem u smislu člana 3 jeste mašinski zasnovan sistem koji radi sa različitim nivoima autonomije, može pokazivati prilagodljivost nakon uvođenja i iz ulaza izvodi način generisanja predviđanja, sadržaja, preporuka ili odluka koje mogu uticati na fizičko ili virtuelno okruženje. Kvalifikacija se zasniva na funkcionalnim karakteristikama sistema. Komercijalno označavanje proizvoda kao AI, ili izostanak takve oznake, nije odlučujuće za primenu definicije.

Teritorijalna povezanost sa EU

Uredba obuhvata, između ostalog, pružaoce koji stavljaju AI sistem ili GPAI model na tržište EU, odnosno sistem u upotrebu u EU, bez obzira na sedište. Obuhvata i subjekte koji koriste sistem u EU, kao i određene pružaoce i korisnike iz trećih zemalja kada se izlaz sistema koristi u EU.

Kompanija iz Srbije. Sedište u Srbiji samo po sebi ne isključuje primenu. Za procenu su relevantni tržište na kojem je sistem dostupan, lice koje ga stavlja na tržište, mesto korišćenja izlaza i poslovni proces kojem služi. Sam ugovor sa evropskim klijentom nije potpuna analiza teritorijalnog obuhvata.

Isključenja i posebni režimi

Postoje posebna pravila i isključenja za, između ostalog, isključivo vojne, odbrambene i nacionalnobezbednosne namene, određeno naučno istraživanje i razvoj i čisto ličnu neprofesionalnu upotrebu fizičkih lica. Izuzetak za istraživanje i testiranje pre tržišta ne obuhvata automatski testiranje u realnim uslovima.

Objavljivanje otvorenog koda ne predstavlja opšti osnov za izuzeće: izuzetak za određene besplatne sisteme otvorenog koda ne uklanja relevantna pravila za visoki rizik, zabrane i transparentnost. Za proizvode iz odeljka B Priloga I relevantan je poseban režim člana 2(2).

Dokumentaciona osnova procene. Kratak opis funkcionalnosti, mapa tržišta i upotrebe izlaza, ugovorni lanac i beleška o eventualnom izuzetku.

Primer procene obuhvata. Kod kompanije iz Srbije koja dostavlja AI preporuke klijentu u EU potrebno je utvrditi gde i kako klijent koristi te rezultate. Relevantni dokazi mogu biti ugovor, opis usluge i postupak u kojem klijent donosi odluke. Sama adresa dobavljača ne daje potpun odgovor.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 3](#)

Postupak procene primenljivosti

Procena se sprovodi za određenu namenu i verziju sistema. Status „nije utvrđeno” označava da raspoložive informacije ne omogućavaju zaključak. U tom slučaju potrebno je odrediti predmet dodatne analize, odgovorno lice i rok za pribavljanje podataka.

Pitanje	Ako je odgovor da	Ako je odgovor ne ili nepoznat
1. Da li je reč o AI sistemu ili zasebno GPAI modelu?	Sledi analiza zahteva za sistem, odnosno model.	Zaključak se obrazlaže prema definiciji; po potrebi se pribavlja tehnički opis.
2. Postoji li relevantna veza sa EU iz člana 2?	Sledi analiza isključenja i uloga učesnika.	Razlozi se dokumentuju, uz praćenje promena tržišta i upotrebe.
3. Da li postoji primenljiv izuzetak?	Utvrđuju se tačan obim i ograničenja izuzetka.	Analiza se nastavlja. Nedostatak informacija ne dokazuje postojanje izuzetka.
4. Da li namena potpada pod zabranu?	Odobranje se obustavlja do pravne ocene dozvoljenosti i relevantnih izuzetaka.	Sledi provera visokog rizika i transparentnosti.
5. Postoje li uslovi iz člana 6 ili člana 50?	Utvrđuju se obaveze, rokovi, nosioci i potrebni dokazi.	Ostaju relevantni član 4, drugi propisi i poslovni rizici.
6. Da li organizacija razvija ili nudi GPAI model?	Sprovodi se i posebna analiza Poglavlja V.	Upotreba tuđeg modela sama po sebi ne stvara sve obaveze njegovog pružaoca.

Mogući zaključci procene

Zaključak može potvrditi primenu uredbe, isključiti je na osnovu utvrđenih činjenica ili zahtevati dodatnu analizu. U prvom slučaju navode se obaveze i rokovi; u drugom, pravni razlog i dokazi; u trećem, podatak koji nedostaje, odgovorno lice i rok. Na primer, bez podatka o tome da li sistem samo uređuje dokumente ili rangira kandidate, klasifikacija se ne može pouzdano završiti.

Promena namene, tržišta, modela, integracije ili načina odlučivanja predstavlja osnov za ponovno razmatranje procene. Zaključak za prethodnu verziju može se zadržati samo ako je potvrđeno da promena ne utiče na njegovu osnovanost.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 3](#) · [član 5](#) · [član 6](#) · [član 50](#) · [član 53](#)

Uloge i odgovornosti učesnika

Uloga	Osnov za utvrđivanje uloge
Pružalac / provider	Razvija sistem ili model, odnosno naručuje razvoj, i stavlja ga na tržište ili sistem u upotrebu pod svojim imenom ili žigom.
Subjekt koji koristi / deployer	Koristi AI sistem pod svojom odgovornošću u profesionalnom kontekstu.
Uvoznik / importer	Lice u EU koje stavlja na tržište EU sistem sa imenom ili žigom lica iz treće zemlje.
Distributer / distributor	Drugi učesnik lanca koji čini sistem dostupnim na tržištu EU.
Proizvođač proizvoda	Može imati obaveze pružaoca za visokorizični AI koji je bezbednosna komponenta proizvoda, pod uslovima člana 25.
Ovlašćeni zastupnik	Lice u EU koje pisanim mandatom obavlja određene zadatke za pružaoca van EU; relevantno za visokorizične sisteme i GPAI.

Promena regulatorne uloge

Kod visokorizičnog sistema distributer, uvoznik, korisnik ili drugo lice može postati pružalac ako stavi svoje ime ili žig na sistem, izvrši suštinsku izmenu ili promeni namenu prethodno nevisokorizičnog sistema tako da on postane visokorizičan. Ugovorni naziv uloge ne može sam ukloniti obaveze koje proizlaze iz stvarnog postupanja.

Integracija tuđeg modela ne znači da je njegov pružalac automatski i pružalac gotovog sistema koji kompanija razvija. Analiza zahteva razlikovanje modela, gotove aplikacije i njenog poslovnog korišćenja. Kod razvoja po narudžbini potrebno je unapred utvrditi pod čijim imenom se sistem nudi, ko određuje njegovu namenu i ko obezbeđuje dokumentaciju.

Preporučena evidencija. Evidencija obuhvata pravno lice, proizvod ili komponentu, regulatornu ulogu, kontakt i dokumentacione obaveze svakog učesnika. Jedna organizacija može imati više uloga.

Praktično razgraničenje. Kompanija koja koristi kupljeni alat za rad svojih zaposlenih obično razmatra obaveze korisnika sistema. Kompanija koja naruči razvoj aplikacije i ponudi je pod svojim imenom razmatra i ulogu pružaoca. Pružalac nije nužno lice koje je napisalo programski kod. Ugovor i stvarni način nuđenja sistema moraju se razmotriti zajedno.

Pravni osnov: [član 3](#) · [član 22](#) · [član 23](#) · [član 24](#) · [član 25](#) · [član 54](#)

Procena zabranjenih AI praksi

Član 5 ne zabranjuje AI u celini, već određene prakse pod propisanim uslovima. Pravna ocena zasniva se na načinu upotrebe, kategorijama pogođenih lica i mogućim posledicama. Lista u nastavku je orijentaciona; primenjuju se precizni uslovi i izuzeci iz člana.

Grupa praksi	Predmet procene
Manipulacija i ranjivost	Subliminalne, namerno manipulativne ili obmanjujuće tehnike i iskorišćavanje ranjivosti povezane sa uzrastom, invaliditetom ili socijalnim i ekonomskim položajem; relevantni su pragovi štete.
Društveno bodovanje	Procena ljudi koja vodi nedopuštenom nepovoljnom tretmanu na osnovu društvenog ponašanja ili ličnih karakteristika.
Kriminalni rizik i prepoznavanje lica	Određeno predviđanje kriminalnog ponašanja samo na osnovu profilisanja; neselektivno prikupljanje slika za baze prepoznavanja lica.
Emocije i biometrija	Prepoznavanje emocija na radnom mestu i u obrazovanju, uz uske izuzetke; određena biometrijska kategorizacija po osetljivim svojstvima.
Identifikacija na javnim mestima	Biometrijska identifikacija na daljinu u realnom vremenu za sprovođenje zakona podleže posebno ograničenom režimu.
Dodatne zabrane od 2.12.2026.	Nove odredbe obuhvataju određene sisteme povezane sa seksualnim sadržajima bez pristanka i sadržajima seksualnog zlostavljanja dece, pod propisanim uslovima.

Postupanje u slučaju moguće zabrane

Kada postoje pokazatelji da namena potpada pod zabranu, interno odobravanje treba obustaviti do završetka pravne procene. Opis funkcionalnosti i okolnosti upotrebe čini osnov te procene. Saglasnost zaposlenog, status pilot-projekta ili ljudsko učešće sami po sebi ne isključuju primenu zabrane.

Zabrane, visoki rizik i transparentnost nisu međusobno zamenljive kategorije. Obaveze transparentnosti mogu se primenjivati zajedno sa zahtevima za visokorizični sistem. GPAI model se razmatra i u posebnom režimu.

Primer iz radnog okruženja. Ako dobavljač tvrdi da alat iz izraza lica kandidata zaključuje koliko je kandidat motivisan, potrebno je razjasniti funkciju i proveriti odredbe o prepoznavanju emocija. Saglasnost kandidata ili oznaka „pomoć regruteru” nisu dovoljan osnov za zaključak o dozvoljenosti. Obaveštenje o AI upotrebi ne zamenjuje ovu proveru.

Pravni osnov: [član 5](#) · [član 6](#) · [član 50](#) · [član 113](#)

Klasifikacija visokorizičnih sistema

Proizvodi i bezbednosne komponente

Član 6(1) povezuje klasifikaciju sa proizvodima obuhvaćenim propisima iz Priloga I i zahtevom za ocenu usaglašenosti treće strane. Za klasifikaciju je neophodno utvrditi ispunjenost oba uslova. AI funkcija u proizvodu nije automatski bezbednosna komponenta: relevantna je njena bezbednosna uloga i posledica otkaza. Konsolidovani tekst dodatno razrađuje ovo razgraničenje.

Namene navedene u Prilogu III

Prilog III obuhvata određene primene u biometriji, kritičnoj infrastrukturi, obrazovanju, zapošljavanju i upravljanju radnicima, pristupu osnovnim privatnim i javnim uslugama, sprovođenju zakona, migracijama i granicama, pravosuđu i demokratskim procesima. Pripadnost navedenom sektoru sama po sebi ne određuje klasifikaciju. Potrebno je utvrditi da li konkretna namena odgovara nekoj od primena iz Priloga III.

Uslovi za primenu člana 6(3)

Za sistem iz Priloga III može postojati izuzetak kada ne predstavlja značajan rizik za zdravlje, bezbednost ili osnovna prava, uključujući odsustvo materijalnog uticaja na odlučivanje, i kada je ispunjen propisani uslov: uzak proceduralni zadatak, unapređenje već završene ljudske aktivnosti, određeno prepoznavanje obrazaca ili pripremni zadatak.

Sistem iz Priloga III koji vrši profilisanje fizičkih lica uvek se smatra visokorizičnim. Pružalac koji se oslanja na izuzetak mora unapred dokumentovati procenu i ispuniti obavezu registracije iz člana 49(2).

Primer razgraničenja. Alat koji rangira kandidate nije isto što i alat koji zakazuje razgovore. Formalno odobrenje konačne odluke od strane regrutera samo po sebi ne isključuje klasifikaciju sistema za rangiranje kao visokorizičnog.

Potrebni dokazi. Predviđena namena, uputstvo, dijagram procesa odlučivanja, vrste podataka, uticaj izlaza i obrazloženje konkretne tačke Priloga III ili relevantnog propisa iz Priloga I.

Značenje profilisanja. Profilisanje podrazumeva automatizovanu obradu podataka o ličnosti radi procene određenih ličnih svojstava, na primer radnog učinka ili pouzdanosti. Zato je važno utvrditi šta sistem zaključuje o osobi, a ne samo da li konačnu odluku potvrđuje čovek. Za oslanjanje na izuzetak potrebna je analiza svih zakonskih uslova.

Pravni osnov: [član 6](#) · [član 49](#) · [Prilog III](#)

Zapis o klasifikaciji

Obrazac je namenjen dokumentovanju procene jedne namene i verzije sistema. Kada raspoložive informacije nisu dovoljne za zaključak, evidentiraju se otvoreno pitanje i potrebni dodatni podaci. Nepopunjeno polje ne predstavlja osnov za zaključak da određena obaveza nije primenljiva.

Polje	Sadržaj evidencije
Identitet i verzija	Naziv sistema: _____ Dobavljač / model / verzija: _____
Namena i uticaj	Proces, korisnici, pogođena lica i odluke na koje izlaz utiče: _____
Obuhvat i uloga	Veza sa EU i osnov iz člana 2; uloga organizacije i drugih učesnika: _____
Zabrane	Proverene odredbe člana 5, činjenice i zaključak: _____
Visoki rizik	Član 6(1) ili konkretna tačka Priloga III; analiza člana 6(3), ako je relevantna: _____
Dodatne obaveze	Član 4, član 50, GPAI i drugi propisi: _____ _____
Vreme primene	Datum tržišta / početka upotrebe; prelazna pravila; rok primene svake obaveze: _____
Dokazi i nepoznanice	Dokumenti i verzije; podatak koji nedostaje, ko ga pribavlja i do kada: _____
Odluka i kontrola	Odobreno / uslovno / zaustavljeno / dodatna analiza Odgovorno lice, datum i sledeća provera: _____

Promena namene, profilisanje, druga populacija ili suštinska izmena zahtevaju ponovno razmatranje. Prethodne odluke čuvaju se radi sledljivosti razloga za promenu zaključka.

Primer zapisa. Namena: rangiranje kandidata prema biografijama. Uloga kompanije: korišćenje dobavljačevog sistema. Osnov klasifikacije: tačka 4 Priloga III, uz analizu člana 6. Otvoreno pitanje: da li sistem procenjuje lična svojstva kandidata. Dokaz koji nedostaje: opis funkcionalnosti i uputstvo dobavljača. Rok i odgovorno lice određuju se pre odobravanja upotrebe.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 5](#) · [član 6](#) · [član 25](#) · [član 50](#) · [član 111](#) · [član 113](#)

Pružalac visokorizičnog sistema

Matrica povezuje glavne zahteve sa primerima dokaza. Obim i datum primene utvrđuju se prema članu 113, prelaznim pravilima i posebnom režimu proizvoda. Primer dokumenta nije propisan format za svaki slučaj.

Obaveza i osnov	Uslov / odgovorni akter	Primer dokaza
Rizici i podaci Čl. 9–10	Pružalac visokorizičnog sistema; zahtevi za podatke prema vrsti razvoja.	Registar rizika, testovi, poreklo podataka, analiza reprezentativnosti i pristrasnosti.
Dokumentacija i automatski zapisi Čl. 11–12, 18–19	Pružalac; dokumentacija pre tržišta i ažuriranje; logovi pod njegovom kontrolom.	Tehnički dosije, verzije, mehanizam beleženja i pravila čuvanja.
Uputstva i nadzor Čl. 13–14	Pružalac projektuje upotrebu i mogućnost delotvornog ljudskog nadzora.	Uputstvo, ograničenja, ovlašćenje za intervenciju, test funkcije zaustavljanja.
Performanse i bezbednost Čl. 15	Pružalac tokom životnog ciklusa.	Pokazatelji tačnosti, testovi otpornosti na greške i napade; poznata ograničenja.
Sistem kvaliteta Čl. 16–17	Pružalac; primenljive mogućnosti proporcionalnosti proveriti zasebno.	Odgovornosti, kontrola promena, procedure razvoja, provere i odobravanja.
Usaglašenost i tržište Čl. 43, 47–49	Pružalac bira odgovarajući postupak; treća strana nije uvek obavezna.	Ocena usaglašenosti, EU izjava o usaglašenosti, CE oznaka i registracija kada je zahtevana.
Praćenje i korekcije Čl. 20, 72–73	Pružalac prikuplja podatke o radu i postupa po problemima.	Plan praćenja, prijave, analiza incidenta, mere i komunikacija sa nadležnima.

Tehnička dokumentacija i prateći dokumenti iz člana 18 čuvaju se, po pravilu, deset godina. Za automatske logove pod kontrolom pružaoca član 19 predviđa odgovarajući period od najmanje šest meseci, osim drugačijeg primenljivog prava.

Automatski zapisi, odnosno logovi, beleže događaje tokom rada sistema i omogućavaju naknadnu proveru njegovog ponašanja. Ocena usaglašenosti je propisani postupak provere zahteva pre stavljanja sistema na tržište ili u upotrebu. CE oznaka pokazuje da pružalac izjavljuje usaglašenost prema primenljivom režimu; nije opšta garancija da sistem nikada neće pogrešiti.

Primer dokumentovanja. Za rizik pogrešnog rangiranja kandidata dosije može povezati opis rizika, rezultat testiranja, uvedenu meru i odluku o prihvatljivosti. Sam naziv dokumenta „registar rizika” ne pokazuje da je rizik zaista procenjen i obrađen.

Pravni osnov: [član 9](#) · [član 10](#) · [član 11](#) · [član 12](#) · [član 13](#) · [član 14](#) · [član 15](#) · [član 16](#) · [član 17](#) · [član 18](#) · [član 19](#) · [član 43](#) · [član 72](#) · [član 73](#)

Upotreba visokorizičnog sistema

Subjekt koji koristi sistem ima sopstvene obaveze. Dokumentacija dobavljača predstavlja osnov za organizaciju pravilne upotrebe. Kompanija je odgovorna za sprovođenje obaveza koje se odnose na njenu ulogu i konkretan kontekst korišćenja.

Obaveza	Uslov / akter	Primer dokaza
Upotreba po uputstvu i nadzor	Subjekt koji koristi sistem; čl. 26(1–2). Nadležni ljudi moraju imati kompetencije, ovlašćenja i podršku.	Odobrena namena, imenovanje odgovornih i obuka.
Ulazni podaci	Subjekt koji koristi sistem u meri u kojoj kontroliše ulaze; čl. 26(4).	Provera relevantnosti i dovoljne reprezentativnosti podataka za namenu.
Praćenje i reagovanje	Subjekt koji koristi sistem; čl. 26(5). Rizici, ozbiljni incidenti i eventualna obustava.	Evidencija problema, kontakt dobavljača, postupak upućivanja problema nadležnom licu.
Čuvanje logova	Zapisi pod kontrolom subjekta koji koristi sistem; čl. 26(6), najmanje šest meseci osim drugačijeg prava.	Politika zadržavanja, pristup i mogućnost izvoza.
Obaveštavanje i procene	Posebni uslovi čl. 26 za radno mesto, odluke o ljudima, javne organe i procenu zaštite podataka.	Obaveštenja, potvrda registracije i procena uticaja na zaštitu podataka, kada je primenljivo.

Procena uticaja na osnovna prava

Procena uticaja na osnovna prava (FRIA, od engleskog fundamental rights impact assessment) iz člana 27 odnosi se na određene subjekte javnog prava, privatne pružaoce javnih usluga i korisnike određenih sistema za kreditnu sposobnost i životno ili zdravstveno osiguranje. Nije obavezna za svakog privatnog korisnika svakog visokorizičnog sistema; primenjuju se uslovi i izuzetak za oblast iz tačke 2 Priloga III.

Procena obuhvata način i trajanje upotrebe, pogođene grupe, moguću štetu, nadzor i zaštitne mere. Sprovodi se pre relevantne prve upotrebe, a rezultati se prijavljuju nadležnom organu prema članu 27.

DPIA je procena uticaja na zaštitu podataka (data protection impact assessment). Ako je već sprovedena, relevantni nalazi mogu se koristiti u proceni osnovnih prava. Ipak, potrebno je obraditi i pitanja koja prethodna procena nije obuhvatila, poput diskriminacije ili pristupa uslugama. Jedan dokument može podržati obe procene ako jasno pokriva njihove različite zahteve.

Pravni osnov: [član 26](#) · [član 27](#)

Transparentnost i AI pismenost

Transparentnost obuhvata različite mere: obaveštenje osobi da komunicira sa AI, tehničku oznaku u generisanom sadržaju ili objavu da je sadržaj veštački proizveden. Te mere imaju različite nosioce i uslove primene.

Obaveze transparentnosti prema članu 50

Situacija	Nosilac i sadržaj obaveze
Direktna interakcija sa ljudima	Pružalac obezbeđuje da osoba zna da komunicira sa AI, osim ako je to očigledno prema zakonskom kriterijumu. Obaveštenje je jasno i blagovremeno.
Generisanje veštački proizvedenog sadržaja	Pružalac obezbeđuje mašinski čitljivo označavanje i mogućnost detekcije. Postoje izuzeci za određenu pomoćnu standardnu obradu bez suštinske promene sadržaja.
Deepfake sadržaj	Za sliku, zvuk ili video koji lažno deluju autentično, korisnik sistema objavljuje veštačko poreklo ili izmenu. Za očigledno umetnička i slična dela važi prilagođen način obaveštavanja.
Tekst o pitanjima od javnog interesa	Subjekt koji objavljuje takav tekst obezbeđuje informaciju o AI poreklu, uz izuzetak kada postoji ljudska provera ili urednička kontrola i lice sa uredničkom odgovornošću.
Emocije i biometrijska kategorizacija	Subjekt koji koristi sistem informiše izložene osobe i poštuje pravila zaštite podataka. Obaveštenje ne čini zabranjenu upotrebu dozvoljenom.

Član 50 sadrži i posebne izuzetke za zakonom odobrene namene sprovođenja zakona. Informacije se daju najkasnije pri prvoj interakciji ili izlaganju i uz primenljive zahteve pristupačnosti. Obaveza označavanja zavisi od vrste sadržaja, načina njegove upotrebe i uloge aktera; ne primenjuje se jednako na svaki interni tekst izrađen uz AI.

Član 4 — podrška razvoju AI pismenosti

Pružaoци i subjekti koji koriste sisteme preduzimaju mere podrške razvoju AI pismenosti zaposlenih i drugih lica koja njima upravljaju u njihovo ime. Obim mera prilagođava se znanju i iskustvu angažovanih lica, kontekstu upotrebe i kategorijama ljudi na koje sistem može uticati. Važeći tekst ne traži garantovanje određenog nivoa svakog pojedinca.

Preporučene mere obuhvataju obuku prilagođenu ulozi, pravila unosa podataka, prepoznavanje nepouzdatih rezultata i postupak prijavljivanja problema. Evidencija treba da obuhvati sadržaj, učesnike i proveru primene naučenog. Potvrda o prisustvu sama ne dokazuje delotvornost sprovedenih mera.

Pravni osnov: [član 4](#) · [član 50](#) · [član 111](#)

Modeli opšte namene i AI sistemi

Model opšte namene (GPAI) može obavljati različite zadatke, poput sažimanja, prevođenja i generisanja teksta. Model je tehnička osnova, dok gotov sistem obično uključuje i korisnički interfejs, izvore podataka i pravila upotrebe. Integrator je kompanija koja te elemente povezuje u aplikaciju. Njena odgovornost za sistem razmatra se odvojeno od odgovornosti pružaoca modela.

Osnovne obaveze pružaoca modela

Član 53 obuhvata tehničku dokumentaciju modela, informacije za pružaoce sistema koji model integrišu, politiku usklađenosti sa autorskim i srodnim pravima EU i javno dostupan dovoljno detaljan sažetak sadržaja korišćenog za obuku prema obrascu Kancelarije Evropske komisije za AI (AI Office). Potrebna je i saradnja sa nadležnim organima.

Za određene modele objavljene pod slobodnom licencom otvorenog koda postoji ograničen izuzetak od dela dokumentacionih obaveza. On ne uklanja obaveze u pogledu autorskih prava i sažetka sadržaja obuke i ne važi za GPAI modele sa sistemskim rizikom.

Dodatne obaveze za sistemski rizik

Klasifikacija se utvrđuje prema članu 51. Član 55 dodaje evaluacije i testiranja kojima se namerno pokušavaju otkriti slabosti modela, procenu i smanjivanje sistemskih rizika, praćenje i prijavljivanje ozbiljnih incidenata i odgovarajuću sajberbezbednost modela i infrastrukture. „Sistemski rizik” modela nije isto što i „visoki rizik” konkretne aplikacije iz člana 6.

Dokumentacija potrebna integratoru

Integratoru su potrebni podaci o modelu i verziji, predviđenim i isključenim namenama, poznatim ograničenjima, mogućnostima sistema, upravljanju izmenama i kontaktima za incidente. Dostupnost dokumentacije potrebne za ispunjavanje njegovih obaveza treba urediti ugovorom. Opšta komercijalna izjava o usaglašenosti nije dovoljna dokumentaciona osnova.

Primer. Kompanija gradi alat za izbor kandidata koristeći tuđi jezički model. Pružalac modela analizira Poglavlje V, dok kompanija zasebno analizira svoj sistem prema Prilogu III i svojoj ulozi.

Za kompaniju koja samo koristi komercijalni AI alat prvo se utvrđuju obaveze u vezi sa tom upotrebom. Obaveze pružaoca GPAI modela ne prenose se na nju samom kupovinom licence. Razvoj, znatne izmene ili samostalno nuđenje modela zahtevaju dodatnu procenu uloge.

Pravni osnov: [član 3](#) · [član 51](#) · [član 53](#) · [član 54](#) · [član 55](#) · [član 111](#)

Provera dobavljača pre nabavke

Predložena pitanja podržavaju procenu dobavljača i uslova nabavke. Odgovori treba da budu potkrepljeni dokumentacijom, oznakom verzije i kontaktom odgovornog lica, uz odgovarajuće uslove poverljivosti. Opšta izjava o usaglašenosti ne omogućava proveru zahteva za konkretnu namenu.

- 01 Ko je pružalac sistema, a ko modela?** Relevantni podaci obuhvataju pravna lica, sedišta i pregled komponenti i uloga.
- 02 Koja je predviđena namena?** Odgovor treba da obuhvati dozvoljene i isključene primene i uputstvo za upotrebu.
- 03 Kako je sistem klasifikovan?** Potrebno je obrazloženje prema članu 6 i Prilogu III, uključujući eventualni izuzetak.
- 04 Koja dokumentacija je dostupna naručiocu?** Utvrditi obim, jezik, verzije i pravo korišćenja u procenama naručioca.
- 05 Kako se obrađuju podaci naručioca?** Proveriti obradu, lokacije, dalje primaoce, čuvanje i upotrebu za obuku.
- 06 Kako su proverene performanse?** Relevantni su rezultati testiranja za predviđeni kontekst i poznata ograničenja.
- 07 Kako je omogućen ljudski nadzor?** Potrebna je provera mogućnosti intervencije, zaustavljanja i nastavka rada bez sistema.
- 08 Koji logovi i oznake postoje?** Proveriti pristup, izvoz, rokove čuvanja i primenljivost člana 50.
- 09 Kako se prijavljuju incidenti i izmene?** Dogovoriti kontakte, rokove saradnje, obaveštavanje i ponovnu validaciju.
- 10 Koje obaveze važe nakon prestanka ugovora?** Ugovoriti izvoz, brisanje, dokumentaciju i podršku za otvorene incidente.

Za relevantne odnose u lancu visokorizičnog sistema član 25(4) predviđa pisani sporazum o informacijama, tehničkom pristupu i podršci. Pri primeni se razmatraju njegov obim i izuzetak za određene komponente otvorenog koda. Obim ostalih pitanja prilagođava se riziku i okolnostima nabavke.

Procena odgovora dobavljača. Odgovor „podaci su bezbedni” treba razložiti na proverljive podatke: ko ima pristup, gde se podaci obrađuju, koliko dugo se čuvaju i da li se koriste za obuku. Kada odgovor nedostaje, u dosijeu se beleži otvoreno pitanje i njegov uticaj na odobrenje nabavke. Dobavljačeva potvrda postaje dokaz tek kada se može povezati sa konkretnim sistemom i ugovorenom uslugom.

Pravni osnov: [član 13](#) · [član 25](#) · [član 50](#) · [član 53](#)

Interna procena predložene upotrebe

Odgovori treba da prethode odobrenju nabavke ili nove namene. Za pitanja koja ostanu otvorena određuju se potrebna aktivnost, odgovorno lice i rok.

01 Koji je poslovni cilj upotrebe? Procena obuhvata poslovni proces, očekivani rezultat i mogućnost njegovog ostvarivanja bez AI.

02 Ko je odgovoran za poslovnu upotrebu? Potrebno je imenovati lice odgovorno za upotrebu, rezultate i postupanje po prijavljenim nepravilnostima.

03 Na koja lica upotreba može uticati? Procena obuhvata zaposlene, kandidate, kupce i moguće ranjive grupe.

04 Kako izlaz utiče na odluku? Potrebno je razlikovati pomoćnu informaciju, preporuku, rangiranje i automatizovanu odluku.

05 Koje kategorije podataka se koriste? Razmatraju se podaci o ličnosti, poslovne tajne, tuđi sadržaji i dozvoljenost prenosa.

06 Da li su uloga i klasifikacija obrazložene? Dokumentacija treba da sadrži procenu, izvore i eventualna otvorena pravna pitanja.

07 Ko je ovlašćen da odbije rezultat sistema? Delotvoran nadzor zahteva znanje, ovlašćenja, raspoloživo vreme i alternativni postupak.

08 Kako se ocenjuje prihvatljivost rezultata? Pre upotrebe utvrđuju se testovi, prihvatljivi nivoi greške i kriterijumi za odobrenje.

09 Kako se prijavljuju problemi? Postupak obuhvata kanal prijave, zamenika odgovornog lica i kriterijume obustave.

10 Koje promene zahtevaju novu procenu? Promena modela, namene, podataka, populacije ili rezultata praćenja.

Odluka o odobrenju

Odluka sadrži odobrenu namenu, ograničenja, preostale aktivnosti, prihvaćene rizike i datum preispitivanja. Poslovno prihvatanje rizika ne može zameniti ispunjavanje zakonskog zahteva niti dozvoliti zabranjenu praksu.

Primer uslovnog odobrenja. Alat za izradu nacrtu može biti odobren samo za javne informacije dok se ne potvrde uslovi obrade poverljivih podataka. Odluka tada navodi dozvoljenu namenu, ograničenje, odgovorno lice i dokaz potreban za proširenje upotrebe. Uslovno odobrenje ne može odložiti obavezu koja već mora biti ispunjena.

Organizacija odgovornosti i procesa

Predložena raspodela odgovornosti prilagođava se veličini, delatnosti i postojećoj organizaciji kompanije. Više zadataka može biti povereno istoj funkciji, uz jasno utvrđena ovlašćenja, raspoložive resurse i mogućnost provere izvršenja.

Nosilac	Odgovornost u procesu	Rezultat
Rukovodstvo	Određuje prioritete, resurse i nivo odlučivanja o problemima; odlučuje o preostalim poslovnim rizicima.	Odluke i sredstva za sprovođenje.
Poslovno odgovorno lice	Definiše namenu, korisnike, prihvatljivost rezultata i ograničenja upotrebe.	Opis namene, odobrenje i praćenje.
Pravni tim i usklađenost	Procenjuje obuhvat, uloge, klasifikaciju, obaveze i ugovorne uslove.	Pravni zapis i matrica obaveza.
IT i bezbednost	Proveravaju integraciju, pristup, logove, sigurnost, promene i oporavak.	Tehničke kontrole i testovi.
Zaštita podataka	Proverava primenljiva pravila, uloge, procene i prava pojedinaca.	DPIA kada je potrebna i mere privatnosti.
Nabavka i HR	Nabavka pribavlja dokaze; služba ljudskih resursa podržava obuku i obaveštavanje u radnom kontekstu.	Ugovorni dosije i plan osposobljavanja.

Dokumentacija pojedinačnog sistema

Dosije sistema povezuje inventarski zapis sa procenom, ugovorima, uputstvima, obukama, testovima, odobrenjima i evidencijom incidenata. Jedinstveni identifikator i kontrola verzija omogućavaju svim uključenim funkcijama rad na istoj dokumentacionoj osnovi.

Kontrole tokom životnog ciklusa

Pre nabavke razmatraju se namena i dobavljač. Odobrenju upotrebe prethode provera obaveza, testiranje i imenovanje odgovornih lica. Tokom rada sprovode se praćenje, upravljanje promenama i postupanje po incidentima. U svakoj fazi potrebno je razlikovati pripremu dokumentacije, njenu proveru i ovlašćenje za odobrenje.

Odgovornost u konkretnom postupku. Ako služba ljudskih resursa (HR) predloži AI za selekciju, ona opisuje namenu i način odlučivanja. Pravni tim ocenjuje zahteve, IT proverava tehničke uslove, a ovlašćeno lice donosi odluku na osnovu tih nalaza. Rukovodstvo treba da zna koje pitanje sprečava odobrenje i ko je zadužen za njegovo rešavanje.

Pravni osnov: [član 4](#) · [član 9](#) · [član 17](#) · [član 26](#) · [član 72](#)

Plan aktivnosti za prvih 90 dana

Plan predstavlja preporučeni raspored aktivnosti od početka projekta usklađivanja. Navedeni periodi nisu zakonski rokovi i ne utiču na dospelost postojećih obaveza. Moguća zabranjena praksa ili ozbiljan problem zahtevaju neposrednu procenu i odgovarajuće postupanje.

Period	Prioriteti	Proverljiv rezultat
Do 30. dana Utvrđiti stanje	Popisati sisteme i neformalnu upotrebu. Imenovati vlasnike. Proveriti zabrane, transparentnost i AI pismenost. Izdvojiti visokorizične i nejasne slučajeve.	Početni inventar, lista hitnih mera, procena obuhvata i odgovorna lica.
Do 60. dana Obezbediti potrebne uslove	Pribaviti dokumentaciju i ugovorne odgovore. Razraditi uloge, klasifikaciju, rokove i procene. Definirati interne dozvole, kontrolu podataka i nadzor.	Dosjei prioriternih sistema, matrica obaveza i odobrena pravila upotrebe.
Do 90. dana Proveriti sprovođenje	Sprovesti obuke i testove. Proveriti logove, obaveštenja i postupak incidenta. Simulirati promenu modela i obustavu. Izvestiti rukovodstvo.	Dokazi o primeni, otvorene mere sa rokovima i plan periodičnog pregleda.

Kriterijumi za određivanje prioriteta

Prioritet imaju dozvoljenost upotrebe i obaveze čiji je datum primene nastupio. Dalje rangiranje zasniva se na mogućim posledicama po ljude, obimu upotrebe, osetljivosti podataka i značaju sistema za poslovanje. Za obaveze sa budućim datumima primene potrebno je predvideti vreme za razvoj, ugovaranje i pribavljanje dokumentacije.

Pokazatelji za rukovodstvo

Izveštavanje može obuhvatiti udeo sistema sa imenovanim odgovornim licem, status klasifikacija, broj nerešenih kritičnih pitanja, sprovedene obuke i vreme rešavanja prijave. Pokazatelji treba da odražavaju primenu i delotvornost kontrola, pored formalnog usvajanja dokumenata.

Sprovođenje plana treba da uspostavi trajan postupak procene novih nabavki, namena i izmena sistema.

Za praćenje realizacije svaka mera treba da ima jasan uslov završetka. Na primer, „proverena transparentnost” znači da je odgovorno lice potvrdilo sadržaj, mesto i vreme prikazivanja obaveštenja u stvarnom interfejsu i sačuvalo dokaz. Samo otvaranje zadatka ili slanje upita dobavljaču ne predstavlja završenu proveru.

Povezanost sa drugim zahtevima

GDPR je Opšta uredba EU o zaštiti podataka. Njegova primena procenjuje se zasebno: sistem koji nije visokorizičan prema AI Actu i dalje može obrađivati podatke o ličnosti na način koji zahteva posebne mere. Procena prema jednom propisu ne zamenjuje procenu prema drugom.

Oblast	Paralelna pitanja za proveru
Zaštita podataka	Ako se primenjuje GDPR: zakonitost i svrha, transparentnost, minimizacija, ugovorne uloge, prenosi i prava pojedinaca. Proveriti DPIA i član 22 za određene automatizovane odluke.
Radni odnosi i jednak tretman	Proveriti pravila informisanja i konsultovanja, nadzor radnika, nediskriminaciju i nacionalni radnopravni okvir. Učešće HR tima ne zamenjuje pravnu procenu.
Autorska prava i poverljivost	Proveriti ovlašćenje za ulazne sadržaje, ugovorna ograničenja, poslovne tajne i uslove korišćenja izlaza. Tehnička mogućnost generisanja ne dokazuje pravo objavljivanja.
Potrošači i sektorska pravila	Razmotriti obmanjujuće tvrdnje, informacije kupcima, odgovornost i posebne zahteve za finansije, zdravlje, proizvode ili druge regulisane delatnosti.
Kompanija iz Srbije	Zasebno utvrditi primenu domaćih propisa i eventualnu ekstrateritorijalnu primenu GDPR-a. EU AI Act analiza ne zamenjuje analizu domaćeg prava.

ISO/IEC 42001 i NIST AI RMF

ISO/IEC 42001 daje zahteve za sistem menadžmenta veštačkom inteligencijom. NIST AI RMF je dobrovoljni okvir za upravljanje AI rizicima kroz uspostavljanje upravljanja, razumevanje konteksta, merenje i upravljanje rizicima (Govern, Map, Measure i Manage). Mogu pomoći u organizaciji odgovornosti, procena i praćenja.

Primena okvira ili posedovanje sertifikata nije automatski dokaz usaglašenosti sa svim obavezama AI Acta. Primena pretpostavke usaglašenosti iz člana 40 zahteva utvrđivanje konkretnog harmonizovanog standarda, objavljene reference i zahteva koje standard pokriva.

Izvori: [GDPR — čl. 3, 5, 6, 13–15, 22, 28, 35 i 44+](#) · [ISO/IEC 42001](#) · [NIST AI RMF](#)

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 40](#)

Rokovi i prelazna pravila

Pregled prema konsolidovanom tekstu od 27. jula 2026, provereno 16. oktobra 2026. Datum primene utvrđuje se za svaku relevantnu obavezu, uz posebno razmatranje prelaznih pravila iz člana 111.

Datum	Glavna pravila / događaj
1. avgust 2024.	Stupanje uredbe na snagu.
2. februar 2025.	Opšte odredbe i većina zabrana; obaveze u vezi sa AI pismenošću.
2. avgust 2025.	GPAI režim, upravljačka struktura i određena pravila o nadzoru i sankcijama; uz izuzetke iz člana 113.
2. avgust 2026.	Opšti datum primene, uključujući član 50; pojedine odredbe imaju posebne datume.
2. decembar 2026.	Nove odredbe člana 5 navedene u članu 113; rok iz člana 111(4) za član 50(2) kod obuhvaćenih sistema na tržištu pre 2.8.2026.
2. avgust 2027.	Rok za obuhvaćene GPAI modele stavljene na tržište pre 2.8.2025; nacionalna regulatorna testna okruženja prema izmenjenom rasporedu.
2. decembar 2027.	Odeljci 1–3 Poglavlja III, osim člana 6(5), za visokorizične sisteme povezane sa Prilogom III.
2. avgust 2028.	Isti odeljci za visokorizične sisteme povezane sa Prilogom I.

Prelazni režim za postojeće sisteme

Član 111 sadrži uslove za ranije stavljene visokorizične sisteme, uključujući značajne promene dizajna nakon relevantnog datuma primene. Za sisteme namenjene javnim organima navodi se 2. avgust 2030; za određene velike IT sisteme iz Priloga X 31. decembar 2030. Zabrane ostaju posebno relevantne.

Ovaj pregled ne pomera sve odredbe o visokorizičnim sistemima na isti datum: član 113 posebno navodi odeljke Poglavlja III. Dosije sistema treba da sadrži pravni osnov, datum primene i obrazloženje primenljivog prelaznog režima.

Primena rasporeda u kompaniji. Za HR sistem odvojeno se beleže rokovi za visokorizične sisteme, eventualne obaveze transparentnosti i AI pismenost. Budući datum za jednu grupu zahteva ne znači da su odložena sva pravila. Za postojeći sistem potrebni su dokaz datuma stavljanja na tržište ili u upotrebu i opis kasnijih izmena.

Pravni osnov: [član 57](#) · [član 111](#) · [član 113](#)

Nadzor, incidenti i sankcije

Nadzor i prava pogođenih lica

Nacionalni organi i Evropska komisija, uključujući AI Office u njegovoj nadležnosti, imaju različite uloge nadzora. Nadležnost se utvrđuje prema konkretnom sistemu, vrsti obaveze i relevantnom tržištu. Član 85 uređuje pritužbe organu tržišnog nadzora, a član 86 pravo na objašnjenje određenih odluka zasnovanih na visokorizičnim sistemima, pod njegovim uslovima.

Povreda	Gornje granice iz uredbe
Zabrane iz člana 5	Do 35 miliona EUR ili 7% ukupnog svetskog godišnjeg prometa prethodne finansijske godine.
Određene obaveze aktera i transparentnosti — čl. 99(4)	Do 15 miliona EUR ili 3% takvog prometa.
Netačne, nepotpune ili obmanjujuće informacije — čl. 99(5)	Do 7,5 miliona EUR ili 1% takvog prometa.
Pružaoци GPAl modela — čl. 101	Do 15 miliona EUR ili 3% takvog prometa, za povrede pod uslovima tog člana.

Za preduzeća se u navedenim opštim pravilima primenjuje viša granica. Član 99(6) za mala i srednja preduzeća (MSP), uključujući startape, predviđa nižu od relevantnih granica; stav 6a predviđa posebno pravilo za određena srednje velika preduzeća (SMC) za stavove 4 i 5. To nisu automatske kazne: iznos zavisi od okolnosti, proporcionalnosti i postupka.

Postupanje u slučaju ozbiljnog incidenta

Postupak treba da omogući razlikovanje nepravilnosti u radu od ozbiljnog incidenta u smislu uredbe. Kod prijavljivanja iz člana 73 postoje rokovi zavisni od događaja: opšti krajnji rok 15 dana, posebni rokovi dva dana ili deset dana, uz zahtev za neposredno postupanje kada su ispunjeni uslovi. Postojanje krajnjeg roka ne odlaže obavezu neposrednog prijavljivanja kada su za nju ispunjeni uslovi.

Evidencija incidenta obuhvata verziju sistema, vreme saznanja, pogođene odluke i relevantne zapise. Postupkom se određuju odgovornosti za komunikaciju sa dobavljačem i nadležnim organom, odluku o obustavi i praćenje korektivnih mera. Potrebno je usklađivanje sa drugim primenljivim obavezama prijave.

Interna prijava i regulatorna prijava. Zaposleni prijavljuje uočeni problem prema internom postupku. Zadužena lica zatim procenjuju događaj i utvrđuju obaveze prema dobavljaču i organima. Ta dva koraka nisu isto: interna prijava ne zamenjuje obavezno obaveštavanje nadležnog organa, a nije ni svaka greška događaj koji se prijavljuje regulatoru.

Pravni osnov: [član 70](#) · [član 73](#) · [član 85](#) · [član 86](#) · [član 99](#) · [član 101](#)

Interna upotreba generativne AI

Činjenični okvir. Tim kompanije u EU koristi komercijalni alat za nacрте dopisa i sažimanje internih materijala. Sistem ne bira kandidate, ne odlučuje o pravima i ne objavljuje sadržaj bez ljudske provere. Kompanija ne razvija niti nudi model.

Obuhvat, uloga i klasifikacija

Kompanija načelno ima ulogu subjekta koji koristi sistem. Na navedenim činjenicama sama pomoć pri pisanju ne upućuje na konkretnu visokorizičnu namenu iz Priloga III. Procena se zasniva na stvarnim zadacima sistema; naziv alata ili komercijalnog paketa ne određuje njegovu regulatornu klasifikaciju. Pružalac modela i pružalac aplikacije mogu biti različita lica.

Relevantne obaveze i kontrole

Član 4 zahteva mere podrške razvoju AI pismenosti. Obaveze člana 50 analiziraju se po akteru i načinu upotrebe; ne postoji identična obaveza javnog označavanja svakog internog nacрта. Upotreba podataka o ličnosti, poslovnih tajni i tuđih sadržaja zahteva zasebnu pravnu i bezbednosnu procenu.

Preporučene kontrole obuhvataju odobravanje alata i naloga, pravila unosa podataka i ljudsku proveru činjenica i izvora. Neproveren rezultat ne treba predstavljati kao potvrđenu informaciju. Procena dobavljača uključuje uslove korišćenja unosa za obuku i način čuvanja razgovora.

Preporučene aktivnosti i dokumentacija

Zadatak	Nosilac / dokaz
Definisati dozvoljene zadatke i podatke.	Poslovno odgovorno lice i pravni tim / pravila upotrebe.
Proveriti podešavanja i ugovor.	IT, nabavka i zaštita podataka / zapis provere.
Sprovesti obuku i proveru izlaza.	Rukovodilac tima / materijali i primeri primene.

Okolnosti značajne za pravnu ocenu. Ako se isti alat koristi za rangiranje kandidata, procenu radnika ili odluke o pristupu uslugama, potrebna je nova klasifikacija. Javno objavljivanje generisanog sadržaja otvara dodatnu proveru transparentnosti.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 4](#) · [član 6](#) · [član 50](#) · [Prilog III](#)

Obrazloženje i potrebna potvrda. Zaključak o odsustvu visokorizične namene zasniva se na tome da alat priprema nacрте i sažetke, bez procene ljudi ili odlučivanja o njihovim pravima. Pre odobrenja potrebno je potvrditi stvarnu upotrebu u timu i ugovorne uslove obrade podataka. Isti naziv alata ne opravdava isti zaključak za sve organizacione jedinice.

Chatbot za podršku kupcima

Činjenični okvir. Kompanija u EU uvodi chatbot koji odgovara na pitanja o proizvodima i statusu porudžbina. Ne procenjuje kreditnu sposobnost, zdravstveno stanje niti pravo na osnovne usluge. Za reklamacije i složene zahteve postoji ljudski kanal.

Obuhvat, uloga i klasifikacija

Kompanija koja koristi gotov chatbot načelno ima ulogu subjekta koji koristi sistem. Ako razvija ili naručuje sopstveni sistem pod svojim imenom, može biti i pružalac. Identitet pružaoca ne određuje se samo prema dobavljaču osnovnog modela. Na ovim pretpostavkama nema automatskog osnova za visoki rizik.

Relevantne obaveze i kontrole

Član 50(1) obavezuje pružaoca da obezbedi informisanje o AI interakciji, osim ako je to očigledno prema zakonskom kriterijumu. Potrebno je razmotriti i obavezu pružaoca iz člana 50(2) u vezi sa sintetičkim sadržajem. Kompanija praktično treba da proveri prikaz obaveštenja u svom interfejsu i da ga ne ukloni tokom prilagođavanja.

Preporučeni tekst: „Razgovarate sa AI asistentom. Za pomoć zaposlenog izaberite Kontakt sa podrškom.” Ovaj primer treba prilagoditi stvarnim mogućnostima servisa, jeziku i zahtevima pristupačnosti. Obaveštenje ne oslobađa od tačnosti poslovnih informacija, zaštite podataka i primenljivih potrošačkih pravila.

Preporučene aktivnosti i dokumentacija

Zadatak	Nosilac / dokaz
Proveriti uloge i transparentnost.	Pravni tim i proizvod / ugovor i snimak interfejsa.
Testirati pogrešne odgovore i preusmeravanje.	Podrška i IT / testovi i kriterijumi prihvatanja.
Ograničiti podatke i pratiti pritužbe.	Vlasnik procesa / pravila pristupa i evidencija.

Okolnosti značajne za pravnu ocenu. Uvođenje procene kreditne sposobnosti ili odlučivanja o pristupu drugoj obuhvaćenoj usluzi zahteva novu klasifikaciju. Promena modela, uvođenje autonomnih radnji i novih kategorija podataka takođe su relevantni za ponovno razmatranje.

Pravni osnov: [član 3](#) · [član 4](#) · [član 6](#) · [član 50](#) · [Prilog III](#)

Obrazloženje i potrebna potvrda. Obaveza transparentnosti proizlazi iz neposredne komunikacije sa fizičkim licima. Procena visokog rizika zasniva se na tome da sistem pruža informacije o proizvodima, bez odlučivanja o obuhvaćenim uslugama. Potrebno je proveriti da li njegove funkcije zaista odgovaraju tom opisu i ko ugovorno i faktički ima ulogu pružaoca.

AI za izbor kandidata

Činjenični okvir. Poslodavac u EU koristi dobavljačev sistem koji analizira biografije i rangira kandidate prema prikladnosti za radno mesto. Regruter pregleda listu i donosi konačnu odluku. Sistem ne prepoznaje emocije.

Obuhvat, uloga i klasifikacija

Poslodavac načelno ima ulogu subjekta koji koristi sistem, a dobavljač pružalac. Opisana namena je obuhvaćena tačkom 4 Priloga III. Sistem materijalno utiče na selekciju; činjenica da regruter formalno donosi konačnu odluku sama po sebi nije dovoljan osnov za izuzetak. Ako sistem vrši profilisanje fizičkih lica, primenjuje se posebno pravilo člana 6(3).

Relevantne obaveze i kontrole

Obaveze subjekta koji koristi sistem iz člana 26 planiraju se prema relevantnom datumu primene i prelaznim pravilima. Obuhvataju delotvoran nadzor, razumevanje ograničenja, kvalitet ulaza pod njegovom kontrolom, praćenje i čuvanje zapisa. Zasebno se razmatraju informisanje pogođenih lica, radnopravne obaveze i GDPR, uključujući DPIA i eventualnu primenu člana 22.

Procena uticaja na osnovna prava iz člana 27 nije automatski obavezna za svakog privatnog poslodavca samo zato što je sistem visokorizičan. Dobrovoljna procena šireg uticaja ipak može pomoći. Testiranje treba da obuhvati relevantne grupe kandidata i sposobnost regrutera da prepozna i preispita nepouzdanu preporuku.

Preporučene aktivnosti i dokumentacija

Zadatak	Nosilac / dokaz
Potvrditi namenu i klasifikaciju.	Pravni tim i HR / procena i dokumenti dobavljača.
Proveriti podatke, uticaj i nadzor.	HR, IT i zaštita podataka / testovi i procene.
Utvrđiti datum primene i uslove korišćenja.	Tim za usklađenost / rokovi, obaveštenja i obuka.

Okolnosti značajne za pravnu ocenu. Čisto zakazivanje razgovora može imati drugačiju klasifikaciju. Uvođenje prepoznavanja emocija otvara pitanje zabrane; promena namene ili suštinska izmena može promeniti i ulogu poslodavca.

Pravni osnov: [član 5](#) · [član 6](#) · [član 25](#) · [član 26](#) · [član 27](#) · [član 111](#) · [član 113](#) · [Prilog III](#)

Obrazloženje i potrebna potvrda. Rangiranje utiče na to koji kandidati dobijaju priliku za razgovor, pa ljudska potvrda konačne odluke ne uklanja prethodni uticaj sistema. Potrebni su opis kriterijuma rangiranja, uputstvo i način rada regrutera. Nadzor je delotvoran samo ako regruter ima informacije i mogućnost da preispita preporuku.

Razvoj u Srbiji za klijenta u EU

Činjenični okvir. Kompanija iz Srbije razvija AI aplikaciju po narudžbini klijenta iz EU. Klijent određuje poslovnu namenu i nudi gotov sistem pod svojim imenom. Aplikacija koristi model trećeg lica. Konačan opseg upotrebe još se ugovara.

Obuhvat i uloge

Veza sa EU postoji, ali odgovornosti se ne mogu zaključiti samo iz lokacije programera. Klijent koji naručuje razvoj i stavlja sistem na tržište ili u upotrebu pod svojim imenom može biti pružalac. Srpska kompanija može biti dobavljač komponente ili razvojne usluge; ako sistem nudi pod svojim imenom, analiza uloge je drugačija.

Ako srpska kompanija ima ulogu pružaoca visokorizičnog sistema za EU, relevantna je i obaveza u vezi sa ovlašćenim zastupnikom iz člana 22. Uloge uvoznika, distributera i pružaoca modela utvrđuju se zasebno, na osnovu stvarnog učešća svakog lica.

Klasifikacija i obaveze

Klasifikacija je otvorena dok namena nije konkretizovana. Razlikuju se, na primer, pretraga internih dokumenata i rangiranje kandidata. Za visokorizični sistem ugovorom se uređuju informacije, tehnički pristup i podrška iz člana 25(4), kada je primenljiv. Ugovorna raspodela zadataka ne menja ulogu koja proizlazi iz ispunjenosti zakonskih uslova.

Preporučene aktivnosti i dokumentacija

Zadatak	Nosilac / dokaz
Zaključiti opis namene i lanac aktera.	Obe ugovorne strane / specifikacija i mapa uloga.
Dogovoriti dokumentaciju i promene.	Pravni i razvojni tim / ugovorni prilozi i verzije.
Pribaviti podatke o modelu i testirati aplikaciju.	Razvoj i klijent / dosije i zapis prihvatanja.

Okolnosti značajne za pravnu ocenu. Sopstveni žig, drugačija namena, profilisanje, suštinska izmena ili samostalno nuđenje modela mogu promeniti obaveze. Sedište u Srbiji ne predstavlja opšte izuzeće od AI Acta.

Pravni osnov: [član 2](#) · [član 3](#) · [član 6](#) · [član 22](#) · [član 25](#) · [član 53](#)

Obrazloženje i potrebna potvrda. U ovom slučaju uloga se utvrđuje prema naručivanju razvoja, imenu pod kojim se sistem nudi i načinu stavljanja u upotrebu. Klasifikacija ostaje otvorena dok namena nije precizirana. Pre konačne ugovorne raspodele potrebni su specifikacija sistema, pregled učesnika i dogovor o dokumentaciji koju svaki od njih obezbeđuje.

Kontrolna lista za odobrenje upotrebe

Status svake stavke označava se kao D = da, N = ne ili NU = nije utvrđeno. Za neprimenljive stavke koristi se N/P, uz obrazloženje u dosijeu. Potvrđan odgovor treba da bude potkrepljen odgovarajućom dokumentacijom ili drugim proverljivim dokazom.

Provera	Status	Odgovorno lice / rok
Namena, verzija i lice odgovorno za poslovnu upotrebu su identifikovani.	----	-----
Utvrđeni su obuhvat, veza sa EU i eventualni izuzeci.	----	-----
Uloge svih relevantnih aktera su dokumentovane.	----	-----
Proverene su zabrane iz člana 5.	----	-----
Klasifikacija i eventualni izuzetak imaju obrazloženje.	----	-----
Utvrđeni su datumi primene i prelazna pravila.	----	-----
Obaveze transparentnosti i AI pismenosti su obrađene.	----	-----
Dokumentacija i saradnja dobavljača su obezbeđene.	----	-----
Provereni su podaci, drugi propisi i potrebne procene.	----	-----
Nadzor, ovlašćenja i alternativni postupak su određeni.	----	-----
Testovi, logovi, praćenje i incidenti su razrađeni.	----	-----
Otvoreni zadaci i datum nove procene su zabeleženi.	----	-----

Preporučeni kriterijum odluke

Odobrenje se odnosi na jasno definisanu namenu za koju su obezbeđeni potrebni dokazi i ispunjeni primenljivi zahtevi. Uslovno odobrenje treba da navede ograničenja i ko proverava njihovo ispunjenje. Neodređena klasifikacija ili nedostajući obavezni dokaz zahtevaju dodatnu analizu pre relevantne upotrebe.

Sistem: _____ Verzija: _____
 Procenu pripremio/la: _____ Datum: _____
 Odluku odobrio/la: _____ Sledeća provera: _____

Status „nije utvrđeno” znači da odluka još nema potrebnu činjeničnu osnovu. Status „ne” znači da provera nije zadovoljena ili mera nije sprovedena. Oba statusa zahtevaju narednu aktivnost, ali razlozi i potrebni dokazi mogu biti različiti. Za svaku stavku može se navesti identifikator dokumenta u dosijeu.

Evidencija nalaza i mera

Obrazac podržava zajedničko razmatranje nalaza od strane poslovno odgovornog lica, pravne službe i IT tima. Za svaki značajan otvoreni nalaz vodi se zaseban zapis povezan sa dosijeom sistema.

Polje	Zapis
Sistem i namena	----- -----
Nalaz / otvoreno pitanje	----- -----
Osnov i dokaz	Član propisa / ugovor / interna preporuka: ----- Dokument i verzija: -----
Posledica i prioritet	Ko može biti pogođen i kako: ----- Hitno / visoko / redovno: -----
Konkretna mera	----- -----
Nosilac i rok	Odgovorno lice: ----- Rok i zavisnost od drugih zadataka: -----
Uslov završetka	Koji dokaz pokazuje da je mera sprovedena: ----- -----
Provera i odluka	Proverio/la: ----- Datum: ----- Zatvoreno / otvoreno / eskalirano: -----
Sledeći pregled	Datum ili događaj koji pokreće proveru: ----- -----

Primer: „Nije utvrđeno da li dobavljač zadržava ulaze radi obuke.” Mera: pribaviti relevantnu ugovornu odredbu i potvrdu podešavanja. Završetak: pravni i IT tim potvrđuju uslove za odobrenu vrstu podataka. Ovo je preporučeni način vođenja zadatka, a ne zakonski obrazac.

Primarni izvori i izdanje

Pravne reference u vodiču su aktivni linkovi ka pojedinačnim odredbama. Tekst vodiča predstavlja sažetu autorsku obradu. Za tumačenje su merodavni celovit važeći propis, njegova zvanična objava i relevantna nacionalna pravila.

[EU AI Act — konsolidovani tekst](#)

Uredba (EU) 2024/1689; verzija od 27. jula 2026.

[AI Act Service Desk — Evropska komisija](#)

Prikaz članova, priloga i izmena; osnov za proveru sadržaja ovog izdanja.

[Raspored primene — Evropska komisija](#)

Pregled datuma; uvek čitati zajedno sa članovima 111 i 113.

[GDPR — Uredba \(EU\) 2016/679](#)

Teritorijalni obuhvat, obrada podataka, prava lica i procene uticaja.

[ISO/IEC 42001](#)

Javni opis standarda za sistem menadžmenta AI; normativni tekst nije reprodukovan.

[NIST AI Risk Management Framework](#)

Dobrovoljni okvir za upravljanje rizicima veštačke inteligencije.

Praćenje izmena i ažuriranje procena

Procena nove ili izmenjene upotrebe uključuje proveru važećih propisa, relevantnih smernica, harmonizovanih standarda, nacionalnih pravila i dokumentacije dobavljača. Interni dosije treba da sadrži datum i verziju izvora na kojem se odluka zasniva.